

ΛΙΜΑΝΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Τί προηγήθηκε τῆς κατασκευῆς του

Τῆ δεκαετία τοῦ 1850, γιά πρώτη φορά διαφάνηκε ἡ ἀνάγκη κατασκευῆς λιμανιοῦ, γιά τίς ἀυξανόμενες ἀνάγκες τῆς πόλης τῶν Καλαμῶν, ἡ ὁποία μέχρι τότε, περιοριζόταν γύρω ἀπό τό «Κάστρο» καί τήν ἐκκλησία τῶν «Ἁγίων Ἀποστόλων». Τό λιμάνι ἦταν ἀπαραίτητο γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καί τῆς βιομηχανίας τῆς.

Ἡ ἐγκριση, μέ τό Β.Δ (ΦΕΚ 59/24-12-1860), νά συνοικιστεῖ πόλις ἐπί τῆς Παραλίας Καλαμῶν, φέρουσα τήν ἐπωνυμία 'Νέαι Καλάμαι', ἡ ἴδρυση 'Λιμενικοῦ Ταμείου', μέ τό Νόμο ΡΚΘ (ΦΕΚ 5/18-01-1866) καί ἡ ἴδρυση τῆς 'ἐν Καλάμαις Λιμενικῆς Ἀρχῆς' μέ τό Νόμο ΑΥΜΖ (ΦΕΚ 131/1-6-1887), ἦσαν οἱ προάγγελοι τῆς κατασκευῆς καί λιμανιοῦ.

Ἐδῶ ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ τό ἱστορικό τῆς Λιμενικῆς Ἀρχῆς Καλαμάτας. Μέ τό 4/23 Ἰανουαρίου 1834 Διάταγμα τοῦ Β. Ὁθωνα «Περί Ὄργανισμοῦ τῶν Λιμενίων Ἀρχῶν», ὅλα τά παράλια τοῦ Βασιλείου τῆς

Ἑλλάδος διαιρέθηκαν σέ πέντε τμήματα μέ πέντε ἀντιστοιχοῦς πρωτεύοντες λιμένες (Ἰδρα, Σύρο, Σκιάθο, Μεσολόγγι καί Νεόκαστρο) ὅπου ἦταν καί ἡ ἔδρα τῶν Λιμενίων Ἀρχῶν. Τά παράλια τῆς περιοχῆς Καλαμῶν ὑπάγονταν στή Λιμενία Ἀρχή Νεοκάστρου (Πύλου) μέχρι τό 1887 ὅποτε ἰδρύθηκε ἡ 'ἐν Καλάμαις Λιμενική Ἀρχή' ὡς Ὑπολιμεναρχεῖο. Μέ τό ἄρθρο 14 τοῦ Διατάγματος τοῦ 1927 «Περί διοικήσεως τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ» (ΦΕΚ 104/1-6-1927) μετατάχθηκε σέ Λιμεναρχεῖο καί μέ τό Π.Δ 62/2005 (ΦΕΚ 97Α/21-4-2005) μετατάχθηκε σέ Κεντρικό Λιμεναρχεῖο.

Ἡ κατασκευή του

Τό 1872, ἡ Λιμενική Ἐπιτροπή ἀποτελούμενη ἀπό τούς Σπυρίδωνα Ἐφέσιο, Γεώργιο Παπαδόπουλο, Παναγιώτη Στρατηγόπουλο καί Κωνσταντῖνο Σαράβα, μετά ἀπό προτροπές Καλαματιανῶν ἐμπόρων, ἀποφάσισε τή σύνταξη τεχνικῆς μελέτης γιά τήν κατασκευή τοῦ λιμένα, καί τήν ἀνέθεσε στό Γάλλο Μηχανικό Ν. Πασκάλ, ὁ ὁποῖος ἦταν Διευθυντής 'Λιμενικῶν Ἔργων' στή Μασσαλία.

Ὁ θεμέλιος λίθος τέθηκε τό 1882. Τήν ἐπόμενη χρονιά (Νοέμβριος 1883), τό Λιμενικό Ταμεῖο στηριζόμενο στό Νόμο ΑΡΕ (ΦΕΚ 127/4-4-1883), ἀποζημίωσε τούς ἰδιοκτῆτες γῆς στήν περιοχή τῆς 'Πλατείας Τελωνείου' γιά τήν κατασκευή τῆς δεξα-



μενῆς τοῦ λιμανιοῦ. Τό 1896, ἔγινε τροποποίηση τῆς μελέτης καί τήν ὑλοποίησή της ἀνέλαβε στήν ἀρχή ὁ ἐργολάβος Μάτσας καί τή συνέχισε ὁ μηχανικός Ρασπίνι, μέχρι τό 1901. Τό 1899 ἔγινε ὁ ἠλεκτροφωτισμός του καί ἡ κατασκευή του ὁλοκληρώθηκε περί τό 1910.

Τό 1911, κατασκευάστηκε τό κτηριακό συγκρότημα στό ὄποιο, μέχρι καί σήμερα, στεγάζονται τό Τελωνεῖο καί τό Λιμεναρχεῖο. Ἀπό τότε, ἡ πλατεία αὐτή ἡ ὁποία ὀνομαζόταν "Πλατεία Δεξαμενῆς", ἀπό τήν κατασκευή τῆς "δεξαμενῆς" τοῦ λιμανιοῦ, μετονομάστηκε σέ "Πλατεία Τελωνείου". Τό κτίριο τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου κτίστηκε τό 1939.

Σημαντικά γεγονότα

Τό 1918, ἰδρύθηκε τό «Σωματεῖο ἐργατῶν λιμένος Καλαμῶν».

Τό 1926, ἰδρύθηκε ἀλευροβιομηχανία μέ τήν ἐπωνυμία «Κυλινδρόμυλοι Μεσσηνίας 'Εὐαγγελίστρια' Α.Ε.», σηματοδοτώντας μία νέα περίοδο ὄχι μόνο γιά τό λιμάνι ἀλλά καί γιά ὀλόκληρη τήν περιοχή. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ ὑπάρχουσα, ἀπό τό 1887 σιδηροδρομική γραμμή πού ἔνωσε τήν Καλαμάτα μέ τήν Ἀθήνα, μέσω Πύργου – Πατρῶν, τό 1904 ἐπεκτάθηκε μέχρι τό Σταθμό τῆς Παραλίας (σήμερα Πάρκο ΟΣΕ).

Τήν περίοδο 1927-1931, γιά τίς ἀνάγκες τῆς ἀλευροβιομηχανίας, ἡ Λιμενική Ἐπιτροπή ἐνέκρινε (α) τήν ἐγκατάσταση «ἀπορροφητικοῦ μηχανήματος πρὸς ἐκφόρτωσιν τοῦ σίτου ἀπευθείας ἐκ τοῦ κύτους τῶν πλοίων εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς» καί (β) τήν διέλευση «σιδηροδρομικῆς γραμμῆς» - τελικά ἔγιναν τρεῖς-δίπλα στό δυτικό κρηπίδωμα, ἀκριβῶς μπροστά ἀπό τίς ἐγκαταστάσεις τῆς. Ἐπίσης, ἡ ἐταιρεία πλήρωσε στόν ΣΠΑΠ τή δαπάνη ἐπέκτασης τῆς γραμμῆς καί ὁ «μουτζούρης» ἔφτασε μέσα στό λιμάνι, μπροστά στίς ἐγκαταστάσεις τῆς.

Γιά νά γίνει κατανοητό τό μέγεθος τῶν Κυλινδρόμυλων 'Εὐαγγελίστρια' γιά τήν Κα-

λαμάτα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, σημειώνουμε ὅτι δύο χρόνια ἀργότερα, τό 1928, θεμελιώθηκε στόν ὄρμο Ἁγίου Γεωργίου στό Κερατσίνι Πειραιᾶ ὁ μεγαλύτερος τότε μύλος τῆς ἐλληνικῆς ἐπικράτειας μέ τήν ἐπωνυμία "ΜΥΛΟΙ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ". Ὁ μύλος ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ διέθετε δύο ἀναρροφητές τῶν 70 τόνων ὠριαίας ἀπόδοσης ἕκαστος καί τῆς ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ, διέθετε δύο τῶν 80 καί 15 τόνων ὠριαίας ἀπόδοσης ἕκαστος, ἀντίστοιχα.

Τό 1934, ἑκατοντάδες λιμενεργάτες καί μυλεργάτες ξεσηκώθηκαν γιά νά μὴν ἐγκατασταθοῦν «σιλό» στό λιμάνι καί χάσουν τό μεροκάματο. Ἐπτὰ ἄτομα σκοτώθηκαν στίς 9 Μαΐου 1934, ἡμέρα τῶν ἐγκαινίων τοῦ «σιλό», ἀπό τίς σφαῖρες στρατιωτῶν καί ἀστυνομικῶν. «Μνημεῖο» γι' αὐτή τή θυσία στήθηκε στό λιμάνι, μπροστά ἀπό τή «Στέγη Λιμενεργάτη».

Τό 1936, καθορίστηκε γιά πρώτη φορά ἡ 'Ζώνη λιμένα Καλαμῶν', δηλαδή ἡ ἔκταση τοῦ χερσαίου καί θαλάσσιου χώρου, ἡ διαχείριση καί ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ὁποίου ἦταν ἀρμοδιότητας τοῦ οἰκείου Λιμενικοῦ Ταμείου.

Στίς 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1957, ἀνήμερα τῆς «Ἰπαπαντῆς», ἀπό τό λιμάνι τῆς Καλαμάτας, ἐκτελέστηκε τό τελευταῖο δρομολόγιο μέ καΐκι πού γιά πολλά χρόνια, ἐξυπηρετοῦσε τοὺς κατοίκους τῆς Μάνης. Οἱ δρόμοι πού ἔγιναν ἔφεραν καί τό τέλος αὐτῆς τῆς συγκοινωνίας.

Μετά τή ναυτιλιακή κρίση τοῦ 1958, ἄρχισε καί στήν Ἑλλάδα νά ἀνθεῖ ἡ ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία. Ὁ Στρατῆς Ἀνδρεάδης, ὁ πανίσχυρος στά ναυτιλιακά δρώμενα, νομικός, καθηγητής, τραπεζίτης, βιομήχανος καί ἐφοπλιστής, τήν περίοδο αὐτή, σκόπευε νά ἰδρύσει ναυπηγεῖο καί διαλυτήριο πλοίων στήν Καλαμάτα. Ἔτσι ἡ 'Ζώνη λιμένα ἡ ὁποία ἔφτανε μέχρι τόν προσήνεμο κυματοθραύστη τοῦ προλιμένα, τὰ γνωστά «βραχάκια», μετά ἀπό διαβουλεύσεις καί ἐμπιστευτική ἀλληλογραφία,

έπεκτάθηκε μέχρι τό δυτικό όριο τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Ε.Ο.Τ, 'ΞΕΝΙΑ' (Έγκριτική Απόφαση Νομάρχη Μεσσηνίας Άριθ. 34442/9-8-1966, ΦΕΚ 513B/16-8-1966).

Τελικά, 'ναυπηγεῖα' στήν Καλαμάτα δέν ἔγιναν καθώς, τά δύο μέχρι καί σήμερα μεγαλύτερα Ναυπηγεῖα, ἰδρύθηκαν τό 1958 στό Σκαραμαγκά, ἀπό τό Σταῦρο Νιάρχο καί τό 1968 στήν Ἐλευσίνα ἀπό τόν Στρατή Ἀνδρεάδη. Ὅμως ἡ τεράστια 'Ζώνη Λιμένα' ἔμεινε «προϊκα» στό Λιμενικό Ταμεῖο Καλαμάτας καί γιά πολλά χρόνια ἦταν τό «μῆλο ἔριδος» μεταξύ Δήμου καί Λιμενικοῦ Ταμεῖου.

Στίς 13 Σεπτεμβρίου τοῦ 1986, πολλοί Καλαματιανοί σώθηκαν ἀπό τό φονικό σεισμό γιὰτί βρισκόνταν στό λιμάνι τῆς Καλαμάτας στά ἐγκαίνια τῆς ἀκτοπλοϊκῆς σύνδεσης μέ τήν Κρήτη (Καστέλι). Τά δρομολόγια φυσικά δέν ξεκίνησαν καί τό Ε/Γ-Ο/Γ ΠΑΡΟΣ μέ τό ὅποιο θά ξεκινούσαν, παρέμεινε στό λιμάνι περίπου πέντε μῆνες γιά τίς ἀνάγκες τῶν σεισμοπλήκτων. Τήν περίοδο τῶν σεισμῶν, στό λιμάνι κατέπλευσε καί τό Κ/Ζ 'ΜΑΡΙΑΝΝΑ 9' τό ὅποιο γιά μῆνες φιλοξένησε περίπου χίλιους σεισμοπλήκτους. Καί τά δύο αὐτά πλοῖα, τό 2001, διεγράφησαν ἀπό τά νηολόγια λόγω διάλυσης.

Στό χῶρο τοῦ προλιμένα, λειτουργοῦσε «καρνάγιο» τό ὅποιο, τό 1990, μεταφέρθηκε στή «μαρίνα».

Τό 1993, μέ τό Π.Δ 390/1993 «Συγχώνευση Λιμενικῶν Ταμεῖων σέ επίπεδο Νομοῦ» (ΦΕΚ 165 Α/27-9-1993), τά Λιμενικά Ταμεῖα Καλαμάτας καί Πύλου συγχωνευτήκαν σέ ἓνα μέ τόν τίτλο «Λιμενικό Ταμεῖο Νομοῦ Μεσσηνίας» καί ἔδρα τήν Καλαμάτα.

Τό 1994, διακινήθηκε ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός ἐπιβατῶν ἀκτοπλοῖας (16.520) μέ 107 προσεγγίσεις Ε/Γ-Ο/Γ πλοίων.

Τό 1999, τό Λιμενικό Ταμεῖο Καλαμάτας, μέ τήν ἀριθ. 24/14-4-1999 Πράξη τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς, δέχτηκε τήν τροποποίηση

τῆς 'Ζώνης Λιμένα' ἡ ὅποια ἐπανῆλθε μέχρι τά «Βραχάκια» (Έγκριτική Απόφαση Γ.Γ Περιφέρειας Πελοποννήσου Άριθ. 6882/1-6-1999, ΦΕΚ 539 Δ/19-7-1999).

Τήν ἴδια χρονιά, ὁ Δήμος Καλαμάτας, μέ τήν Άριθ. 864/1999 Σύμφωνη Γνώμη τοῦ Δημοτικοῦ του Συμβουλίου, ξεκίνησε διαδικασίες ὥστε τό Λιμενικό Ταμεῖο νά περιέλθει στό Δήμο. Μέ τήν ἔκδοση τῶν Π.Δ 173/2001 «Μεταφορά ἀρμοδιοτήτων τοῦ Λιμενικοῦ Ταμεῖου Ν. Μεσσηνίας στό Δήμο Καλαμάτας» (ΦΕΚ 149Α/5-7-2001) καί Π.Δ 75/2004 «Τροποποίηση Π.Δ 173/2001, Μεταφορά ἀρμοδιοτήτων τοῦ Λιμενικοῦ Ταμεῖου Ν. Μεσσηνίας» (ΦΕΚ 57Α/27-2-2004) τό Λιμενικό Ταμεῖο λειτουργεῖ ὡς ΝΠΔΔ, μετονομάστηκε σέ «Δημοτικό Λιμενικό Ταμεῖο Καλαμάτας» καί οἱ ἀρμοδιότητές του ἀφοροῦν τούς Δήμους Λεύκτρου, Ἀβίας, Πεταλιδίου, Αἰπείας, Κορώνης καί Καλαμάτας.

Τήν τελευταία πενταετία ἔχει γίνει προορισμός κρουαζιέρας μέ ἀυξανόμενους ρυθμούς, καίτοι δέν εἶναι ἐπίσημα στά ἔλληνικά λιμάνια προορισμοῦ κρουαζιέρας'.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι τό 2011 δέν ὑπῆρχε καμία προσέγγιση κρουαζιερόπλοιου, τό 2013 εἶχε 6 προσεγγίσεις μέ 3.128 ἐπιβάτες καί τό 2015 εἶχε 31 προσεγγίσεις μέ 38.549 ἐπιβάτες.

Γιά τό λιμάνι τῆς Καλαμάτας, ἐκτός ἀπό τίς ἐπίσημες ἀργίες, θεωροῦνται ὡς ἔξαίρεσιμοι ἑορταί' καί : ἡ 2α Φεβρουαρίου (Υπαπαντῆς, πολιοῦχος Καλαμάτας), ἡ 17η Δεκεμβρίου (Άγίου Διονυσίου, ἐπισκόπου Αἰγίνης – προστάτης Σωματείου ἐργατῶν λιμένος) καί τῆς Ἀναλήψεως (πολιοῦχος Παραλίας Καλαμάτας).

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Υποναύαρχος Λ.Σ (έ.α)

Λιμενάρχης Καλαμάτας τήν περίοδο 1995 – 2000

